

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

תענית כח

מהרש"א

עניין: בראשונה הובקעה העיר

בתשעה בתמוז

ירושלמי תענית פ"ד ה"ה

כתיב ב' בתשעה לחדש הבקעה העיר ואת אמר הכין. אמר ר' תנחום בר חנילאי קילקול חשבונות יש כאן. הלא היא דכתיב

חשבונות יש כאן. ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש ר' יוחנן אמר למלך שהיה יושב ומחשב חשבונות באו ואמרו לו נשבה ב' בנד ונתקלקלו חשבונותיו. אמר ייעשה זה ראש לחשבונות. ר' שמעון בן לקיש אמר למלך שהיה יושב ומחשב חשבונותיו באו ואמרו לו נשבה בנד ונתקדש. אמר ייעשה זה ראש לחשבונות. ר' מנא בעי נחא ונתקלקלו

יערות דבש ח"א דרוש ב'

אינו דוחה שבת, ואילו יו"ד טבת — לפי קביעת קדמונים שהיה אפשר להיות בשבת — כבר כתב הב"י [אור"ח תק"ג] בשם אבודרהם כי דוחה שבת כמו יוה"כ, ומזה מופת כי צרה גדולה היתה וכל התחלות קשות [וזהו. ב. קפז]. וכיון שכבר הותרה הרצועה מלמעלה לצור על עיר, כבר אח"כ היתה הדרך כבושה לפני אויבי עמו לעשות כאשר זממו בעו"ה. ולכן אף ט' בטבת מהצרה והתוכחה, כי בחצי היום נטו צללי ערב ליו"ד:

ולזאת ראו איך זה לעומת זה, בד' תקופות בשנה מכוונים פעמים לטובת ישראל ופעמים לרעתם, כי ט' ויו"ד תשרי, לטובת ישראל קדושה וסליחה, ג' חדשים אחריו מכוון ביום ט' ויו"ד טבת יום צרה וצוקה, ואח"כ בג' חדשים לאחריו יו"ד ניסן יום ישועה לישראל, כנודע משבת הגדול, כי עיקר הנס היה ביו"ד ניסן, וביו"ד ניסן נבקע הירדן כנודע [יהושע ד. יט]. ואחריו ט' יו"ד תמוז הובקעה העיר בראשונה, כמבואר בירושלמי ותו' ר"ה [דף יח: ד"ה] זה תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר, היינו בראשון דבראשונה ביו"ד הובקעה:

אדם דש בעקבותיו, וקבעתי יום זה, כי ימים אלו, יום ח' הועתקה התורה לתלמי מלך מצרים ליוניית והיה חושך ג' ימים [שור"ע אור"ח סי' תק"פ]. ודכן יום ט' לא נודע מה היה בו מהצרה, ויו"ד בו צר מלך בבל כנודע. ובאמת על מה שלא נודע בטבת מה היה בו, כבר אמרתי בפעם אחרת ענין הדבר, אבל גם זהו תדע, כי לעולם כאשר לאחר חצי היום השמש למערב נוטה ונטו צללי ערב, כבר החל ענין יום הבא, ולכן בחרבן ביהמ"ק בעו"ה, עיקר היה ביו"ד אבל בט' נטו צללי ערב החל הצרה והשממה בעו"ה וכן תמיד, ולכן בערב יום כיפור כאשר נטו צללי ערב, כבר החלה קדושת יוה"כ, וקבעו חז"ל במנחה להתודות, ואמרה התורה ועניתם בתשעה לחדש בערב, היינו אחר חצות, ודרשו חז"ל [ברכות ח: פסחים נח: ר"ה ט. יומא פא.] כל האוכל וכו', ועיקר הסעודה אחר חצות, וכן בט' בטבת לאחר חצות כבר נטו צללי ערב מיו"ד בטבת יום צרה ומבוכה, יום הרע אויב בקודש לצור על עיר, ויום ההוא קשה לישראל למאוד יותר מיום חורבן הבית, כי ט' באב

